శ్రీ

లక్ష్మీశృంగార కుసుమ మంజరి

ఇది

శ్రీమత్పరమహంస పరిపూర్ణానంద నాథుని

సంస్కృతకృతినుండి

సింహపురి (నెల్లూరు) వాస్తవ్యులు

బ్రహ్మశ్రీ దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిచే

తెనిఁగింపఁబడినది.

చెన్నపట్టణము

1916.

Printed at the Sadananda Nilaya Press, Choolai, Madras—1916.

"శ్రీ గురుచరణ స్మరణమ్
సంసృతి తపఖిన్న చంద్రమః కిరణమ్
మదుప ర్యవిరళ కరుణం
విస్మృత నిజరూప దర్పణం కలయే"

విజ్ఞాపనము

పదియాఱేండ్లకు మున్ను దీనిఁ దెలిఁగింపంబూని యల్పాల్ప మ
య్యదనన్ వ్రాసితి, నంత జ్యోతిషమునం దావెన్క వేదాంతమం
దుదిత ప్రజ్ఞుఁడనై ప్రబంధ రచనోద్యోగంబుఁ జాలించితిన్,
దుదినందించితి నెట్లొ నేఁటికిది మిత్రుల్ చాలఁ బ్రేరింపఁగాన్. 1

మ॥ పదియాఱేఁడులు—నూఱు పద్యములు! భవ్యాంబాశుధారైక సం
పద, యిట్లుండనలేన్ గవిత్వమని నవ్వాంబోకుఁడీ మీర లె
య్యదియైనన్ బనియల్పమో ఘనమొ భాగ్యాయత్తమా సిద్ధి, య
య్యది మందమ్మగువాని కెట్లగు నడిన్ బ్రారంభ సాకల్యముల్?. 2

మ॥ అవధానాంత పరిశ్రమంబొదవె బాల్యంబంద, సంజీవన
ప్రవివాదమ్ముల లక్షణజ్ఞతయు నారంగల్గె; వేవేలు ప
ద్యవితానమ్ములు చెప్పితిన్ హితులకై; యట్లయ్యు భాగ్యోదయం
బవురా! యిర్వదియేఁడు లీలఘుకృతిన్ హాళిన్ దెనింగింపఁగాన్. 3

చ॥ గతజల సేతుబంధన మిఁకన్ దడవన్ బనియేమి వాని? ఫ
గతి తెఱఁగిట్టి దయ్యె మును, కాఁగలకాల మిఁకెట్లు లుండునో?
ద్యుతియు మనీషయున్ దఱుగుచుండె, నభీష్ట గుమ ప్రబంధని
ష్ఠితి, కొనసాగునో? మరుమరీచియయౌనో? యొనం డెఱింగెడున్. 4

ఉ॥ కాన, భవిష్యదర్థ విముఖమ్మగు చిత్తముతోడ, నేటికే
నేనొనరింపఁగల్గిన దిదేపదివేలని యీ ప్రబంధమున్
బూని మదిష్టదేవునకుఁ బూర్ణునకిచ్చెద స్వేష్ట సంగ్రహీ
తానృత గోపవేషునకు నక్షయకీర్తికి విష్ణుమూర్తికిన్. 5

చ॥ అడుగుటకన్నమున్న ప్రణయంబొనరన్ గృతియెల్లఁ జూచి యొ
ప్పెడుమతి ముద్రణార్థమిడఁ బ్రేరితుఁడయ్యె గుణానురాగమే
ర్పడఁగ నభిజ్ఞుఁ డెవ్వాఁడు దిరమ్ముగ లంకలపల్లి వంశ్యునిన్
గడు వినుతింతు నీకృతిముఖమ్మున వేంకట సుబ్బయార్యునిన్. 6

చ॥ ఘనులకునైన నొక్కయెడఁగల్గుఁ బ్రమాదమటన్న నాతెఱం
గున నవిమర్శశీలునకుఁ గొంకక కల్గుట చెప్ప నేటికిన్
సునియత సౌహృదమ్మునన చూచెదరంచు భవత్కరమ్ములం
దునిచినవాఁడ నీకృతి, బుధోత్తములార! కృపన్ గ్రహింపరే!. 7

నెల్లూరు
15—2—16

సుధీవిధేయుఁడు.
దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మ.

విజ్ఞాపనాకుసుమమ్

సుధాసింధో రంతర్వటవిటపినః పల్లవపుటే
జగత్క్రీడాయాసాలసమనసమీశం సుశయితం
దృగంతే చుంబంతీం రహసి సుఖయంతీం స్వలలితైః
భజే సంవిన్నిద్రాం భవహృతి వినిద్రాం భగవతీం. 1

శ్లో॥ త్రిధాభిన్నాపూర్వం తదనుశతధా పాథ బహుధా
జగత్యాం క్రీడార్థం జనని! తవమూర్తిః పరిణతా
తథాప్యేకంతత్త్వం భవదరుణ పాదానుసరణైః
విదుఃపూతా స్త్వన్యేచకిత హృదయాస్తర్కితభిదాః. 2

శ్లో॥ పితాసౌమాతామే తనయ ఇతి బంధుస్సహాభవః
ప్రియేయంశత్రుస్తే సుహృదితి మనోమాత్రకలనైః
స్వదంచత్వాంచాలీ నటనసదృశైః విస్మితదృశః
పశూన్ జంతూన్ కృత్వా భవకృతిషు బధ్నాసివిపథే. 3

శ్లో॥ క్రియాః కుర్వంత్యేకే భగవతి! సుఖార్థం యతధియః
తథాధ్యాయంత్యేకే పరమపురుషోత్సంగనిలయే
ఉదాసీనాశ్చాన్యే శ్రుతిచరమ తాత్పర్యకుశలాః
శ్రయంతిత్వద్రూపం పర మనుపమం మంగళమితి. 4

విజ్ఞాపనాకుసుమము

ఉ॥ ప్రమృతి ధరిస్వదంతరవటాంగ పలాశపుటమ్మునన్ జగ
త్త్రయరచనాదిచే నలసి కన్నుఁబఱున్న విభున్ విలోచనాం
తముల స్పృశించుచున్ స్వలలితమ్ముల నెవ్వతె ప్రీతుఁజేయు న
య్యమలిఁ యోగనిద్ర, ధనహారవినిద్ర, సమాశ్రయించెదన్. 1

మ॥ త్రివిధంబై, శతరూపమై, వివిధమై, క్రీడార్థ మూర్తిస్థలిన్
భవదీయాకృతి పెక్కుచందముల సేవ్యంబయ్యె, నట్లైన నిన్
సువివేకుల్ పరికింత్రు తత్త్వ మొకఁడంచున్ ద్వత్ప్రసాదాఢ్యులై;
యవివేకుల్ చకితాత్ములై చెడుదు రియ్యర్థంబు శంకించుచున్. 2

మ॥ పితృమాత్రాత్మజ బంధు సోదర సుహృద్ద్వేష్యాదిభావమ్ము లు
ద్ధతసంకల్ప సముద్భవమ్ములును మృత్పాంచాలికానర్తన
ప్రతిమానమ్ములటం చెఱుంగక పశుప్రాయాత్ములై యున్న లో
కతతిన్ సంసృతి పాశబద్ధమునుగాఁ గావింతు సర్వేశ్వరీ! 3

మ॥ భ్రమచేఁ దత్తదభీష్టముల్ పడయఁ గర్మధ్యాన నైష్కర్మ్యవృ
త్తములన్ గొందఱు సంశ్రయింతురయినన్ దత్త్వైక తాత్పర్యవి
త్తములత్యుత్తమ మంగళమ్మని సముద్యత్తానకీనాకృతి
క్షములై యెంత్రుసుమీ, పురాణపురుషోత్సంగాగ్ర సంవాసినీ!. 4

శ్లో॥ విధాతా నిర్మాతాజనని! తవసాహాయ్య కలనాత్
విధుర్వా సంధాతా సకలజనతాం క్షేమమసకృత్
కపర్దీసంహర్తా భవతిహి భవత్యాశ్చరణతో
నజానేజంతూనాం పరమగతిదం మంగళపదం. ౫

శ్లో॥ హృదిస్మారంస్మారం మనసిజ కలాకారకలితాం
భజేత్త్వాంయో ధీరస్తనజఘనభాగాస్య ఘటితాం
అనంగస్తంప్రష్టుం హరమివ సశంకస్సువదనాః
స్మరార్తేనాస్తస్య ప్రపదముపయాంత్యాశు శరణమ్ 6

శ్లో॥ కరేవిత్తం, వక్త్రే సరసకవితా, సాధువదనా
గృహేసాధ్వీ, భక్తిస్త్వయిహృది, గురుస్తత్వకుశలః
సదాసద్భిస్సంగో బహుజనికృతాయా శ్చరణయోః
వరివస్యాయాస్తే ఫలమితిహిమన్యే సుకృతినాం. 7

శ్లో॥ శివాకారా నీలోత్పల సదృశదేహా ప్రథమతః
సురాణాభీతానాంత్రాతుం హరమనసి మోహంజనయసి
సుధాధారాదర్పం పరిహరసి భాషాకృతిధరా
సువర్ణాభాదీనావసి శిశిరాపాంగనికరైః ౮

శ్లో॥ త్రిలోక్యామేతస్యామవతివిపదో విశ్వజననీ
స్వభక్తానిత్యేతి ద్వదతి నిగమానాం సముదయః
అతస్త్వత్కారుణ్యామృత ఘనరసే చాతకితధీః
కదావానైర్ఘృణ్యాశనిభయమిదం నాస్మరమహం. ౯

శ్లో॥ త్వదాలంబం మత్వాహృది సకలకల్యాణనిలయం
మయాగర్వేణాహం కథ మరినికారాస్పదమితి
ముహుర్నీచైః దృష్టేపరిభవతి దుష్టైరిపుగణే
వృథాదాసీనాత్వంచేదహమివకదర్థః కథయకః. 10

ఉ॥ సరసిజగర్భ, శార్ఙ్గధర, చంద్రకలాభరణుల్, జగత్త్రయా
భరణవినాశముల్ సలుపు పాండితికిన్ గతమైనయట్టి నీ
చరణయుగమ్ముగాక జనసంతతి కన్యముగల్గునే? నభో
త్కరపదవీ ప్రదర్శకము, గావున నిన్ వినుతింతు భార్గవీ! 5

చ॥ స్తుతరఘునాథభాగ వరసంపదఁ గామకలాకృతిన్ దన
ర్చిన నినునాత్మ నెవ్వఁడు భజించు, స్మరుండతనిన్ నిటాలలో
చనునిబలెన్ గనుంగొన సశంకుఁడవున్ దదధీనలింతు లా
తని శరణమ్ముగోరి ప్రపదమ్ములవ్రాలుదురమ్మ! భార్గవీ! 6

చ॥ కరమునవిత్త, మాస్యమునఁ గప్రకవిత్వము, గీమునన్ గుణో
త్తరయగు నుత్తమాంగన, యెదన్ నినుఁ జేకొనందలంపు, సా
ధురతిసతిమ్ము, తత్త్వనిరతుండు గురుండు, ఘటిల్లు నెల్ల భా
స్వర బహుజన్మసాధిత ఘనచ్చరణార్చనకున్ ఫలాకృతుల్ 7

మ॥ నరనీలోత్పలదేహవై సురలఁ బ్రోవందొల్త ముక్కంటికిన్
స్మరవేగమ్ము ఘటించి తాపయిని భాషామూర్తి నా చున్ సుధా
స్ఫురణంబున్ గపికోత్తఁజాలితివి, యిచ్చోనేఁడు స్వర్ణాభవై
వరుసన్ జల్లనిచూడ్కి నాశ్రితులపై వర్షించె దిష్టార్థముల్. 8

మ॥ శ్రితులం బ్రోచు వెతల్ దొలంచి త్రిజగత్ శ్రీమాతయంచున్ త్రయీ
తతముల్ చాటు, ఘనత్కృపాఘనరసేచ్ఛా చాతకత్ బుద్ధినై
స్తుతి సేవించితిఁగాని యెన్నఁడును జింతింపన్ గరోరాక్షిని
ప్రతిమంబైన త్వదీయ నిష్కరుణభానంబేను, సర్వేశ్వరీ! 9

మ॥ అఘు ప్రాభవపోతు భూతనుగునీ యాలంబమున్ నమ్మి శ
త్రుల ...పార్పవలంతి నౌదునని యెంగున్ వారిపైదాఁకు నా
వలనన్ నీవు కృపాప్రవృత్తి యిడవేన్ వ్యర్థంపునై పోనె దా
యలలో? సేవసు నిట్లొనర్పఁదగునమ్మా! భక్తచింతామణీ! 10

శ్లో॥ నిధేస్త్వం రత్నానాం మహితతనయా సాగరపతేః
సదాన్యానాంమాన్యా త్రిభువనవిభోర్భాగ్యమహిషీ
స్వవాసా శ్రీవాసే త్వమితిచ సత్యాణ్ణోస్తిజపక్షః
మహామాయాభావో భగవతి! తవాయం వివిదితః. 11

శ్లో॥ త్వదక్షిప్రక్షేపః క్షణమపిచ యస్మిన్ క్షితితలే
తదక్షిప్రత్యక్షాచ్యుత పదసమాసాదనపరం
విజానీతే కించి న్నిజనిధనసంపన్నముదా
సుహృత్స్వర్గే బంధౌ విసృజతి సమీహా మహాదహాః 12

ఇతి విజ్ఞాపనాకుసుమమ్.

మ॥ జనకుం డద్భుతరత్నధాముఁ డనియున్, స్థానంబు శ్రీమందిరం
బనియున్ భర్తజగత్ప్రభుం డనియు, నిన్నర్థించినన్ గోర్కు లో
య్యనఁ జేకూరునటంచు నెంచితిని, మాయా భావయుష్మత్ప్రవ
ర్తనమొక్కింత యెఱుంగనైతిని మహారాజ్ఞీశిరోరత్నమా!. 11

చ॥ ధరణి, భవత్కటాక్షలవ దర్శనమెవ్వనికిన్ క్షణార్ధమేన్
దొరకు నతం డరాతిచయ దుర్భరగర్వ భరాపనోదియై
హరిపద బద్ధదృష్టియగు చాత్త రమాప్రమదమ్మునన్ బథాం
తరము గనుంగొనందు; విహితత్వము బాంధవమున్ నెల్కొనున్. 12

ఇది విజ్ఞాపనాకుసుమము.

ధ్యానకుసుమమ్

కృశామధ్యే, పృథ్వీజఘనభువి, పీనాకుచతటే
నితంబే యా గుర్వీ, చకితచకితా చక్షుషిచ యా
ప్రసన్నాస్యే, వాచి ప్రకటిత మనోజ్ఞామృతరసా
లసా యానే సా విర్భవతు మమ ఖేదం శమయితుమ్. 1

శ్లో॥ ధయంతీ దారిద్ర్యాభిధ విబుధఘర్మ శ్రమమధో
నయంత్యంహః పాంసుం సపది మదయంతీభ్య మధుపాన్
దిశంతీ సంభద్రం మధురనినదంతీ మణినిధేః
సుధావీచిః కాచి త్కనకరుచి రావిర్భవతు నః 2

శ్లో॥ వర స్మేరాపాంగ ప్రనదమిత వాత్సల్యసుధయా
ప్రపంచం సించంతీ కరకలిత పీయూషకలశీ
వివస్వ ద్రశ్మి ప్రద్ధృత కనకడోలాయిత సరో
రుహారోహా యోషిత్ప్రశమయతు దైన్యం మనసి నః. 3

శ్లో॥ మహాహర్మ్యే మేరౌ సురభిళ మరు త్పుష్పశయనే
సుధాబిందు స్యంద్యైందవమణి చతుష్కాంతరగృహే
మృదూత్సంగాసీనా ముదితయతి యా వైణికరవైః
ప్రియం వంశీలోలం దిశతు కుశలం సా పరతనూః 4.

శ్లో॥ పటీరద్రుం కంచిద్వలయితవతీం వ్యాళయువతీం
శ్వసంతీం విశ్లేషానల మసహమానామివముహుః
శనైర్యానే నాంతా ర్నళినవనమార్గాదుపగతాం
సుధాంభోధిం పత్యాసహ విహరమాణామపినుమః 5.

ధ్యానకుసుమము

నలువొనరన్ నితంబ జఘనస్తన యానములన్, విలోచనో
త్పల, నవలగ్నవక్త్రముల గుర్వియుఁ బృథ్వియుఁ బీనయున్ గర
మ్మలసయు భీతయున్ విరచితామృతయున్ గృశయున్ బ్రసన్నయై
యలరులతాంగి తాపముల నార్పనిటన్ బొడసూపుఁ గావుతన్!. 1

శా॥ శ్రీమద్భ్రూంగము ఉల్లసిల్లఁగ, విపశ్చిద్దైన్య ఘూర్ణక్రమల్
నామంబేద, నఘౌఘ పాంసుపటలీ నాశమ్ముగావింపుచున్
వామస్వానముతో సువర్ణరుచితో భాసిల్లు రత్నాకరో
ద్ధామేయామృతవీచి యొందు, శుభదంబై ప్రోలఁ జూపట్టుతన్. 2

చ॥ దరవికసత్కటాక్ష నిరతప్రవదీప్య దయామృతైక వి
స్ఫురణఁ బ్రపంచమున్ దడుపుచున్ గలితామృత కుంభహస్తయై
హరికరమాల్యసంభరిత హారిసరోజ సువర్ణడోలికా
నిరతి నెసంగు దేవతరుణిన్ సిలుగుల్ దొలగింపఁ గొల్చెదన్. 3

చ॥ సురగిరి హర్మ్యసీమ, సుధజొబ్బిలు చందురురాతి గీములో
సురభిళ దివ్యపుష్ప పరిశోభిత శయ్య, మృదూరువాసయై
నగమురళీ వినోదియగు ప్రాణవిభున్ స్వవిపంచికాస్వర
స్ఫురణను బ్రీతుఁజేయు సురసుందరి మాకు శుభమ్ములీవుతన్. 4

ఉ॥ గంసపుఁ జెట్టు మట్టికొని గాఢవియోగ శిఖిప్రసక్తినాన్
సాంద్రత నార్చుచున్ గమలమత్కపరిస్ఫుర దంతరధ్వమున్
నంపగతిన్ గ్రసించి మునమార సుధాబ్ధి సకాంతలై సుకాం
తిం గలకించు చక్రితరుణీమణికిన్ గరముల్ మొగిడ్చెదన్ 5

శ్లో॥ నభోభ్రాజన్మధ్యాం సుతలపదపద్మాం శుచిముఖీం
సుధారోచిర్భాస్వత్ప్రసృతినయనాం సుశ్రుతిదిశాం
హరిప్రాణేశానీ మమల సుమనోధామశిరసం
విరాజద్దివ్యాంగీం గిరి కుచభరాం కామపి నుమః 6

శ్లో॥ గురుంశైలాత్తూలం గిరి మపిచ తూలాల్లఘుతరం
తృణం మేరుం మేరుం తృణమివసమర్థారచయితుం
నిధిః కల్యాణానాం నిరవధిచిదానందలహరీ
హరేరంతర్వ్యాపిన్యవతరతు తాపం శమయితుం. 7

శ్లో॥ ధ్యాయామికాంచి దమృతాంశు సహోదరాస్యాం
శ్రీదేవతాం శ్రితమనోరథ పారిజాతాం
ఫుల్లారుణాం బుజుహ సన్నిభపాదపల్ల
వారుణ్య పూరశమితాశ్రితి హృత్తమస్కాం 8

శ్లో॥ ధ్యాయామి కంజశరకారణ కల్పవల్లీం
కంజాతకోరక సమన్విత కంజపాణిం
కంజాననాం కనకకంజ గృహాంతరస్థాం
కంజేక్షణాం ధవళకంజదృగుత్పలాక్షీం. 9

శ్లో॥ కాశ్మీరపత్రరచనాంకిత గండపాళిం
కస్తూరికాంచదళికాం కుటిలాలకాళిం
శ్రీకేతకీ కుసుమహాసి దరస్మితాస్యాం
నాళీకజన్మజననీం నతిభిశ్శ్రితోస్మి. 10

శ్లో॥ ధ్యాయామిభూరిభుజమంజరికా విరాజ
ద్దోర్వల్లరీం గతిరణన్మణి నూపురాంఘ్రిం
నాసాంచలోచ్ఛలిత మౌక్తికరత్నకాంతి
న్యక్కారిమందహాస నిమ్నకపోలభాగాం. 11

చ॥ గిరికుచమండలిన్, శుచిముఖిన్, సుమనోభినవోత్తమాంగ, సుం
దరగగనావిలగ్న; నమృతచ్ఛవిభాస్వదనూననేత్రపు
ష్కర, సుతలాంఘ్రి సుస్రుతి దిశన్, హరిజీవితనాయికన్, విప
ద్ధరణచణన్, విరాజదమలాంగి నొకర్తు దలంతు నాత్మలోన్ 6

మ॥ తృణముల్ మేరువు మేరువుల్ తృణము నద్రీంద్రుం దూదిగా చూడిలో
నణువయ్యద్రిం జేయు నేర్పునసి జ్ఞానానందపూర్ణస్వరూ
పిణియున్ భద్రచయాలవాలయును నా పీతాంబరాంతస్థిరం
గిణి చూపట్టుత నిందు మామకమనః ఖేదంబుఁ బోఁద్రోచుచున్ 7

మ॥ అమృతాభీషు సహోదరాననయుఁ, ద్రైష్యైర్వాతత్పూర్వారుణ
క్రమకల్పాగమవల్లియున్. వికసనారంభారుణాంభోరుహ
భ్రమకృన్మోహనపాదపల్లవయుగీ ప్రద్యోతపూర్ణైకసం
శమితస్వాశ్రితపాప్తతమస్కాయగుయోగున్ గొల్తు శ్రీదేవతన్ 8

వసంతతిలక॥ కంజేషుహేతుశుభ కల్పలతన్ నమంతున్
కంజాతసూత్న కలికాయుత కంజపాణిన్
కంజాననన్ కనకకంజగృహాంతరస్థన్
కంజేక్షణన్ ధవళకంజదృగుత్పలాక్షిన్ 9

మ॥ అలకాంచన్మృగనాభికా తిలకయున్, వ్యాలోలనక్రాలకా
వలియున్, శ్రీకరకేతకీ కుసుమ శోభాహాసి మందస్మితో
జ్జ్వల దాస్యాబ్జయుఁ, గుంకుమాంకమకరీ భాస్వత్కపోలాంచల
స్థలియున్ బద్మజుఁగన్న తల్లియును నా తన్వంగికిన్ మ్రొక్కెదన్ 10

మ॥ గతిశింజన్మణినూపురాంఘ్రియు, మనోజ్ఞస్వర్ణదోర్మంజరీ
నుతదోర్వల్లియు, నాసికాంచలచల న్ముక్తాఫలశ్రీ విరా
జితమందస్మితనిమ్నగండయుగయున్, జేటీభవన్నిర్జరీ
కృతసత్ప్రేమవచస్సుధారసయు నా శ్రీదేవి ధ్యానించెదన్. 11

శ్లో॥ ధ్యాయామి కామపి సుపర్వలతీమతల్లీం
శైలేంద్రపుష్ప సుకుమార శరీర వల్లీం
మల్లీస్రజాంచలితాంక్రిత కేశవల్లీం
వాల్లీసలాస్యరసికా మమరాంగనాభిః 12

శ్లో॥ ధ్యాయామిమన్మథ ధనుర్వలయాప్త చిల్లీ
వల్లీవిలాస వితతీకృత విశ్వవల్లీం
మల్లీలతాంతకృత కందుక కేళిలోలాం
వల్లీతనూభ్రి రజజంగమ హేమవల్లీం. 13

శ్లో॥ ధ్యాయామి నారద పురోగ తపస్విసేవ్యాం
నారాయణీం నతవిపత్పరిహారిణీం తాం
చింతామణిం స్తుపదభీష్టఫలప్రదానే
కాంతామణిం భువనభర్తు రహం పురాణీం. 14

శ్లో॥ యామున్నతీం ప్రశమనీం భవకల్పనాయా
స్సంచింతయంతి మునయస్సహసా శ్రయామి
శ్రీకారహర్మ్యతలవాసిను వాసినీం త్రి
సౌదామినీం స్వజన దివ్యపయస్వినీంతామ్ 15

శ్లో॥ ధ్యాయామికామపిఖిలం పరమేశ్వరస్య
సంకల్పతో నిఖిలదా మఖిలం సిసృక్షోః
సర్వత్రగామపి సభాగ్యజనైకలభ్యాం
లభ్యేతరాం విధిశతైరపి దుర్విపాకైః 16

శ్లో॥ నిద్రాపదేనచ న్వనాం నితరాం నిసర్గాం
కించిజ్జగత్ప్రతిభయా ప్రతిభాసమానాం
తుర్యాంకణస్ఫుర దకృత్రిమచారుగాత్రీం
అంతఃపురస్త్రియ మహర్నిశమాశ్రయామః 17

చ. దిరిసెనపూలకుం ద్రపవిధింపఁగఁ జాలు శరీరవల్లితో
సురగని మల్లెపూసరుల శోభిలు నంజెడచుట్టతోఁ బురం
దర పురసుందరీ రచిత నాట్యవిశేష సమీహితాత్మయై
హరుసముగొల్పు వేల్పుజవరాలి నొకర్తుక నాశ్రయించెదన్. 12

చ. భువనజిగీషుహా స్మరుని పుష్పధనుర్వలయంబు మాడ్కిఁగ
న్గవ నలరించు భ్రూవిలసనమ్ముల విశ్వలతన్ వెలార్చుచున్
యువతులతోడి కుంద కుసుమోజ్జ్వల కందుక కేళిలోలయై
చవులు కడుంబొనర్చు నొకజంగమ హేమలతన్ నుతించెదన్. 13

ఉ. శ్రీయుతనారదాది ముని బృందశరణ్యయుఁ బుణ్యభక్తసం
స్థాయవిచింతితార్థ దివిషన్మణియున్, వికచారుణాబ్జ ప
ర్యాయమనోజ్ఞపాణియుఁ బురాణియునౌ జగదీశురాణి, నా
రాయణి లోకశోకపరిహారిణి, మాకుఁ బ్రసన్నయయ్యెడున్. 14

ఉ. ఏరమణిన్ మునుల్ భవములేర్చెడు నగ్నిగాఁ దలంతురో
ధీరనికామనిర్వపణ దివ్యపయస్వినియున్, దటిల్లతా
కార, సువాసినీకులశిఖాభరణమ్ము, సిరిన్ స్మరింతు శ్రీ
కార సువర్ణహర్మ్యతలకల్పిత మంగళ దీపికాకృతిన్. 15

చ. భువనములన్ సృజింపఁ దలపోయు ననంతునకున్ సమస్తవ
స్తువు లొడఁగూర్చు చెల్లెడల శోభిలుచున్ సుకృతైకలభ్యయై
భవములు నూటికైనను నభాగ్యులకున్ బొడసూపరాక కాం
తివెలయు నొక్కచొక్కపుఖనిన్ వినుతింతు నభీష్టసిద్ధికిన్. 16

మ. కన, నిద్రాపటయుక్తిచే జనులకున్ గన్పట్టఁగా రాక, చ
క్కన నొక్కింత జగత్ప్రతీతిని గనంగానొప్పి, తుర్యస్థలీ
కనదత్యంత మనోహరాంగలతయై కాంతిల్లు నంతఃపురాం
గన నొక్కర్తుక నాశ్రయింతు; మదఘౌఘంబెల్ల నింకింపఁగాన్ 17

శ్లో॥ ధ్యాయామి కాంచిదమరీం కరపల్లవేన
చిన్ముద్రితాం చిదచిదేకరస స్వరూపం
పద్మాసనే శ్రితజనాన్ ప్రతిబోధయంతీం
స్థిత్వార్ధ నిద్రిత మనోహర పక్ష్మలాక్షీం. 18

శ్లో॥ ధ్యాయామికామపి దృగుత్పల కాంతి పుంజైః
నాసామణిం విదధతీం హరినీలనీలాం
బంధత్రయాభ్యసన కేళివిజృంభమాణ
కుంభస్తనాగ్రయుగళీ దళితోరుహారాం. 19

శ్లో॥ నిస్తంద్రమానముని మానస సార సాంత
ర్వీథీ వికస్వర మనోహర వాసనా యా
ప్రాణేశ్వరీ భగవతోనుచరీ పరీప
త్యైనాంచకోరనయనాంశరణం వ్రజామి. 20

శ్లో॥ మాయాపతో భగవతో జగదూర్ణనాభేః
యాసాక్షిణీ విజయతే త్రిపురా పురాణీ
సర్వేశితు స్సకలలోక కుటుంబినీంతాం
ఆద్యాం హ్యాదిప్రియతమా మనుసందధామి. 21

శ్లో॥ ధ్యాయామికాంచిదపి చిన్మయతత్త్వవల్లీం
వైరాగ్యపల్లవరసజ్ఞ సుధీపికాళీం
ఆనందపుష్పరసలాలస యోగిభృంగాం
మోక్షాభిధానఫల నందితసుజ్ఞకీరాం. 22

శ్లో॥ దోగ్ధ్రీ న్నహం స్వజడధాతు చకోరకేభ్యో
యాచిత్సుధాం వికచచిన్మయచంద్రరేఖా
ధ్యాయామితాం సుమనసామనిశం సమూహై
రాస్వాద్యమానతనుమ ప్యతనుస్వరూపాం. 23

మ॥ శతపత్రంబుల సంజనాఁగనుల నీన్మీలనంబొప్ప, సం
శ్రితపద్మాసనయై కరస్థల లసచ్చిన్ముద్రచే, భక్త సం
హతికంహాశ్యమనమ్ముగాఁ జిదచిదైక్యాకార విజ్ఞానముల్
ప్రతిబోధించు సురాంగనాతిలక మోర్తం జేర్తు హృత్పీఠికన్ 18

శా॥ శ్రీసంపూర్ణ దృగుత్పల ప్రబలరోచిఃపుంజ సంవ్యాప్తిచే
నాసామౌక్తిక మింద్రనీలమణిగా నల్పొంద, బంధత్రయా
భ్యాసోజ్జృంభ దురోరుహాగ్రయుగళీ ప్రక్షిప్తహారాళియై
యేసీమంతినిగాంతి నూపు మది నాయింతిం బ్రతిష్ఠించెదన్. 19

చ॥ ఎవతెయతంద్రమాన మునిహృజ్జలజాంతర వీధికామిళత్
ప్రవిమలవాసనాకృతి, పరాత్పరుఁడున్ బరమేశుఁడైన కే
శవునకు నేలతాంగి సహచారిణియున్ హృదయేశియాఁ బయో
ర్ణవతనయన్ జకోరనయనన్ శరణంచు సమాశ్రయించెదన్. 20

ఉ॥ మాయనుగూడికొన్న పరమాత్మునకున్ జగదూర్ణనాభికిన్
జాయయు నిర్భరప్రియయు సాక్షిణియున్ దరళాక్షియేర్త? యా
మ్నాయశిఖావిహార చరణద్వితయన్, ద్రిపరన్, బురాణి, నా
రాయణి నాశ్రయింతు నిఖిలాద్య సమస్త జగత్కుటుంబినిన్. 21

శా॥ వైరాగ్యాహ్వయ పల్లవైకరసిక ప్రాజ్ఞౌఘ పైకమ్ము. ని
ష్పారానంద వినూత్నపుష్పరస చంచద్యోగి భృంగంబునై
యారూఢామృత సత్ఫలప్రముదితోద్యద్ధీరకీరాళితో
నౌరా! చిన్మయతత్త్వవల్లి యొకఁ డీడ్యమ్మయ్యె మాకియ్యెడన్ 22

చ॥ దయవెలయన్ స్వకీయజడధాతు చకోరములన్ గుఱించి య
వ్యయముగఁ జిత్సుధన్ బిదుకు, నన్వహమున్ సుమనః ప్రతాన పీ
తయు, నతినుస్వరూపయగు దాని; సచేతన చంద్రరేఖ, నెం
తయు మది సంస్మరింతు శుభదాత్రి, నిరంతర విస్ఫుటాకృతిన్. 23

శ్లో॥ సంవిన్మయైః ప్రథమత స్తు సముద్ధరంతీం
సంపన్మయై రపి పునః పరిపాలయంతీం
బ్రహ్మాండకాండ మఖిలం స్వకటాక్షకాండైః
కాంచిన్నరాళగమనాం మనసా శ్రయామి. 24

శ్లో॥ యా మున్మనీచరమభాగ విరాజమాన
బిందూపరిస్థ పరతత్త్వ మితీరయంతి
శ్రీసుందరీ హృదిహా శే స్సుఖ శాయినీసా
సందర్శనార్థ మిదమిచ్ఛతు వందనంమే. 25

శ్లో॥ సందర్శయాశు సకలేశ్వరి! సుందరాంగం
మందస్మితం మదన పౌరుష మూలహేతుం
మాంగల్యకంద మరుణం కృపణాన్ పునానం
కారుణ్యత స్తరుణతానిధి మంబుజాస్యం. 26

శ్లో॥ మాతా భవత్యనుగతా నియతా మమైకా
హయ్యంగవీన హృదయా హృదయా కిమర్థం
పీత స్త్వదేకశరణస్య కి మస్యజంతోః
దుష్క ర్మ ఘర్మ నికరేణ భవత్కృపాబ్ధిః 27

శ్లో॥ దృష్ట్వాప్యకించన మముం పదయోః పతంతం
జ్ఞాత్వాప్యనన్యగ ముదాసిత వత్యసీత్థమ్
నాథాసతీ నదయ సేయది తావకోసౌ
నశ్యే దమాతృశిశువ ద్విలపన్ నృకీటః. 28

శ్లో॥ శ్రాంతాసికిం? స్వపిషికిం? పరచింతితాసి?
ఛన్నాసికిం? కలిపశాద్భువనం జహాసి?
ఉచ్చైస్స్వనై రసకృదార్త జనేన హూతా
ప్యాకర్ణ్య నాభయవచః ప్రదదాసి మాతః. 29

చ॥ తొలుతఁ దమోనిమగ్నమగు తోయజజాండము చిన్మయమ్ములై
వెలయు కటాక్షకాండముల విశ్రుతబుద్ధి సముద్ధరించి యా
వల పరమమ్ములై తగునపాంగ మరీచులఁ బ్రోచు నేర్త? య
య్యాళికచ; హంసగామిని; మనోజ్ఞమునన్ విహరించుఁ గావుతన్. 24

ఉ॥ పరమును లున్ననీచరమ భాగమునన్ గనుపట్టు బిందువున్
దొరసిన తత్స్వరూపమని తొయ్యలి నెవ్వతె సంస్మరింతురో
హరిహృదయైకశాయిని, రమాంగన, వందనమిద్ది యాత్మసుం
వర శుభరూపదర్శన విధమ్మునకంచుఁ దలంచుఁ గావుతన్. 25

మ॥ కనదంభోజ నిభాస్యమై, యరుణమై, కందర్ప దర్పైక వ
ర్ధనమై, మంగళమూలకందమయి, యర్ధస్మేరమై, నవ్య యౌ
వనసంపత్తియు లోకపావన సురూపస్ఫూర్తియున్ మూర్తిఁ గై
కొని నట్లుండు త్వదంగవల్లికను మాకున్ జూపు సర్వేశ్వరీ!. 26

ఉ॥ తల్లివి యయ్యు నుద్భవశతమ్ములనుండి, నవోద్ధృతమ్ములో
నుల్లసమాడు హృత్సరణి యొప్పియు, నియ్యెడ నిర్దయాత్మ వౌ
టెల్ల విచిత్ర; మారయఁ ద్వదేకగతిన్ దగునాదుపాప ఘ
ర్మోల్లసనమ్ము తావక కృపోదధిఁ ద్రావఁగఁబోలు భార్గవీ! 27

చ. అనితరభక్తియుక్తుఁడు, ననన్యగుఁడున్, భవదంఘ్రిపద్మపూ
జనరతుఁడైన యీజడునిచాయ దయన్ బ్రకటింపవైతివేన్
జననికి దూరమౌ శిశువుచందమునన్ గిరమీన్నకీటకం
బనుపమ దుష్టకష్టముల కాస్పదమై చెడునమ్మ! భార్గవీ! 28

చ॥ వినివిసుగెత్తెనో? మనసు వేఱొడనుండెనొ? నిద్రయానొ? వం
చన యొనరించెదో? కలివశమ్మున నిజ్జగమున్ ద్యజించితో
యనుచుఁ దలంతుఁ; గానియెడ నార్తునిచేఁ బలుమారు హూతవై
విని యభయప్రదాన మొనవింపమికిన్ గతమేమి? భార్గవీ!. 29

శ్లో॥ చక్రేశతాం నహి వృణోమి ధనేశతాంవా
యాచే నమేరు మమరేశ్వర రాజ్యలక్ష్మీం
దేహ్యంబ! దర్శన మభీష్టమపాంగ సంగాత్
కింను ప్రియం తవజనస్య నవేత్సికింవా? 30

శ్లో॥ శ్రీమత్యహో శ్రితజనం సముపేక్షసేకిం?
ఖిన్నేషు దేవి! సదయాః ఖలు సత్త్వశీలాః
సత్త్వం త్వదీయమితి సాధుజన ప్రవాదం
పాతుం త్వమిచ్ఛసి నుహాతు ముదాన్యమాతః 31

శ్లో॥ త్వదీయాం యద్యస్తి ప్రకటితదయాం మేరుశిఖరే
భవద్భక్తాఘౌఘ త్రుటనపటుపాండిత్యఘటితం
హృషీకేశస్యాపి ప్రభవిత వహో మోహామృషిభిః
విభావ్యంరూపం నప్రకటియసి కిం తన్మనుపురః. 32

ఇతి ధ్యానకుసుమమ్

ఉ॥ ఇమ్మన మేరువున్; దివిషదీశ్వరు రాజ్యరమావిభూతియున్
దెమ్మన; విశ్వధాత్ర్యధిపతిత్వ సమున్నతియేన్ ధనేశ్వర
త్వమ్మదియేని నిన్నడుగ, దర్శనమిమ్ము, ఘనత్కటాక్షసం
గమ్మునకన్న త్వజ్జనుని కన్యము కాంక్ష్యము లేదు; భార్గవీ!. 30

చ. కొలిచెడి వారిఁ జేవిడువఁగూడునె? సత్త్వగుణ ప్రపూర్ణులై
యలరెడి వారలెందు విపదన్వితులందుఁ గృపాళువుల్ గదా!
యిలపయి సాత్త్వికప్రకృతి వీవను సాధుజన ప్రవాదమున్
నిలుపుకొనంగఁ గోరిక జనించిన నన్ గృపఁజూడు భార్గవీ!. 31

ఉ. ఆశ్రితకిల్బిషౌఘ దళనాధికమై. ఋషిభావ్యమై, హృషీ
కేశునికేని మోహమెనయింపుచు. మేరుమహీధ్రరాట్శిఖా
భ్యాశమునందు నీకొకశుభాకృతి యుండుట నిక్కమేని, యే
లా? శరణార్థికట్టెదుట నయ్యది చూపవు నేఁడు భార్గవీ!. 32

ఇది ధ్యానకుసుమము.

ఆవిర్భావకుసుమమ్

కిమాకాశః కాన్తైః వికసితవికాసః కిముఝురీ
పయః పారావారాత్పతతి కిమురాశిశ్శశిరుచాం
తరంగాః కింగాంగాః స్మరకుముదవాపీ సురవధూ
పరీహాసశ్రేణీ కిము లసతి భాసాం సముదయః. 1

శ్లో॥ ఇదం కించిజ్జ్యోతి స్తిమిర పటలాక్రాంత ముపరి
ప్రసన్నం దోర్లేఖా హారిమణిఘృణి శ్శోణితమణిః
భపఙ్క్తిర్వ్యాహారః కిసలయాశయాః కింకిముపుమాన్
కురంగీదృక్కిం వా స్ఫురతి సురవల్లీ తనురితి. 2

శ్లో॥ అసోకాచిద్వల్లీ కచతి కదళీకాండకలితా
దళం నైయగ్రోధం ముకుళయుగళీ సారసమయీ
తిలస్యైకం పుష్పం కువలయయుగం బైంబికఫలం
తదత్రాసర్వజ్ఞో తనురవతి బీజం కిమపివా? 3

శ్లో॥ క్షణంనీలాఽనీలా తదను ధవళాత్యంత ధవళా
తతస్తప్తస్వర్ణారుణ ఘుసృణరోచిః పటలినీ
అదృశ్యామధ్యే సా వుపరి పటుస్పృశ్యా కమలినీ
కుసుంభాంతశ్చేలా సితకుచదుకూలా విలసతి. 4

శ్లో॥ జగన్నీల చ్ఛాయంవిరచయతి నీలం వపురిదం
సుధాధారావర్షం కిరతికిము గౌరం వపురిదం
ఇదం రూపం శోణం హ్యరుణయతి లోకాన్ కిమితిచ
క్షణం ముగ్ధం కించిచ్చకితయతి మాం హర్షయతిచ. 5

ఆవిర్భావకుసుమము

తెల్లంబువ్వుల నుల్లసిల్లు గగనశ్రీయో; సుపర్వాపగా
కల్లోలావళియో, సురీహసన రేఖాశ్రేణియో. దర్పకో
త్ఫుల్లాచ్ఛాంబుజవాపియో; విధురుచ ప్రోద్యత్పయోరాశియో
యుల్లోకంబు విభా సమూహమిది యోహో! చూడవ్రేఁగయ్యెడున్. 1

మ॥ ఇరులున్, జెంతశశాంకమండలము, నం దింద్రాక్ష నీలద్యుతుల్
దరినే లోహితకమ్ము, తేజమిది చిత్రంబచ్చోఁపన్ దారకో
త్కరమో! హారమొ! పాణిపల్లవములున్ గన్పట్టుఁ; దన్వంగియో!
పురుషుండో! సురవల్లిఁబోని యిది పువ్వుంబోఁడి తథ్యమ్ముగాన్. 2

చ॥ అనఁటులు కాండముల్; పటమయమ్ముదళంబు. కువద్వయమ్ము ను
వ్వును సుమముల్; సరోజయుగి పొల్పగు మొగ్గలు, పండుబైంబికం;
బనిశము తత్ఫలార్తి నిఖిలార్థవిదుం; డతనుండు త్రాత, యి
య్యనుపమచిత్రవల్లికకు నాదియనందగు బీజమెద్దియో! 3

మ॥ తొలి నీలమ్ము, వినీల మాపయినిఁ: దోడ్తో నచ్ఛ మత్యచ్ఛ; ము
జ్జ్వలసంతప్త సువర్ణకుంకుమ రుచి ప్రాగ్భార మాపైఁ, బ్రకా
శిలు నూర్ధ్వమ్ము; నదృశ్యమధ్య, మరుణశ్వేత ప్రభాంతర్బహి
ర్విలసచ్చేలము. పద్మినీతిలక మీబింబోష్ఠి చెల్వారెడున్. 4

మ. ఇదినీలాకృతి విష్టపత్రితయమున్ గృష్ణంబు గావించునో!
ఇది గౌరంబొనరించునో భువనమండల్లన్ సుధావర్షమున్!
ఇది శోణమ్ము ఘటించునో జగమునశ్లేయంచు సంత్రాస స
స్మదముల్ గ్రమ్మఁ ద్వదీయమూర్తిఁ దిలకింపన్ మాకు సర్వేశ్వరీ! 5

శ్లో॥ స్తనద్వంద్వోత్సేకోద్దళిత నిజమార్గస్థ గగనా,
స్ఫురద్వీటీగంధచ్ఛురిత నిజపార్శ్వా, సునయనా
సహాసా ప్రత్యంగంమధురమధురాకారరుచిరా
చతుష్కాదేతీవామృతజలధితో త్రైందవకలా. 6

శ్లో॥ రతీంద్రాణీ వాణీ కరకలితవాలవ్యజనక
స్ఫురచ్ఛ్వేతచ్ఛత్రచ్ఛవి ధవళితాశేషభువనా,
సుపర్వస్త్రీన్యస్తాంఘ్ర్యుపచితి సుమప్రగ్వ్యుతపదాం
గదంసంకుర్వంతీ ముహురపి సువేషావతరతి. 7

శ్లో॥ స్తువద్భక్తత్రాణత్వరితగమనాభ్యాసజనిత
ప్రయాసప్రస్విద్య న్మదతిలక సౌగంధ్యవదనా,
గళద్వేణీగుచ్ఛా, కుచచలితచేలాంచల చలత్
కరాంభోజా, కాచిన్నయనపదవీం మేనుసరతి, 8

శ్లో॥ వలన్నీలాపాంగా సరసగతి ఖేలన్మణిసర
గ్రహోద్విగ్న స్విన్నాంగుళికరతలా కాచిదబలా
స్మితధ్వస్తధ్వాంతా శ్రిత జనపరాఘన హ్రాదయా
వసంత శ్రీరమ్యా క్షిపతి దృశిలేశానమృతజాన్. 9

శ్లో॥ నటత్తాటంకాగ్ర స్థపుటిత వతంసోత్పలదళాం
చలాఘూతస్విన్నారుణ మసృణ గండ స్థలయుతా
అనంతైర్నేత్రాంతైర్లసతి జనితానంతమదనా
కలాభిః పూర్ణేందోః ప్రకటితసమా కాచిదసమా 10

శ్లో॥ నమన్మధ్యా తుంగ స్తనగిరి భరాదీషదధిక
ప్రరోహప్రశ్వాసా క్వణితవలయా కీర్ణకుసుమా
గళద్వేణీబంధా ऽధరపత దళిం చాలయితు మ
ప్యుదాసీనా కాచిత్ స్ఫురతి రతి ఖిన్నేవతరుణీ. 11

చ. స్తనయుగళోద్ధతిన్ నిజపదస్థనభమ్ము దితమ్ముగాఁగ, మో
హనముఖ పీఠికాసురభిళానిలముల్ దెసలందుఁ బర్వఁగా
ననితరదృష్టపూర్వ మధురాకృతితో, నమృతాబ్ధినుండి చం
ద్రునికళవోలె నిర్జరవధూటి చతుష్కము దాఁటివచ్చెడున్. 6

మ॥ తమిఁ బార్శ్వమ్ముల భారతీరతి సతీంద్రాణుల్ దగంబట్టు ఛ
త్రము వీచోపులు నీసుకాంతిజగముల్ ధావళ్యమున్ బొందఁగా
నమరస్త్రైణసమర్పిత ప్రసవమాలాకీర్ణ పాదాంగదం
బమరన్ మాటికమర్చికొంచు నిదె యీయబ్జాక్షి యేతెంచెడున్. 7

మ॥ నొసటన్ గస్తురి బొట్టు చెమ్మగిలి యన్యూనంపు సౌగంధ్యముల్
దెసలన్ బర్వఁగ, వేణిపేడఁ, గుచపాళీచంచలచ్చేలమున్
వెసనెక్కొల్పుచు, భక్తరక్షణవిధోద్వేలాశు యానమ్ముతో
నసమానాంగి యొకర్తు నేత్రవిస్మయంబై యొప్పె నియ్యబ్జునన్. 8

మ॥ చనుదోయిన్ బెనఁగొన్న రత్నసరముల్ చక్కంగ నెక్కొల్పఁగం
దినవ్రేళుల్లలపాణి పల్లవముతో, నీలచ్ఛ వీక్షాళితో,
జనతామోహతమోనిరాప దరహాస జ్యోత్స్నతో, నీ నరా
నన చూపట్టు వసంతలక్ష్మివలెఁ గందమ్మిన్ సుధం జిల్కుచున్. 9

మ॥ చెవి కెందామర చేకుతాఁకునకు గాసిన్ జెక్కిళుల్ గంద, దృక్
నివహమ్ముల్ శతకోటి మన్మథుల వే నిర్మింప, రాకానిశా
ఛవిమచ్చంద్రకళాభిసూచిత వయస్సంవత్సర వ్రాతియై
జవరాలోర్తు మదీయ భాగ్యరమనా సాక్షాత్కృతిన్ బొందెడిన్. 10

మ॥ స్తనభారమ్మునఁ గౌనుతొట్రుపడ, నీషద్దీర్ఘనిశ్వాస మా
ననమున్ గ్రమ్మ, విలోలమై జడ ప్రసూనమ్ముల్ వికీర్ణమ్ముగాఁ
బొనరన్ వాతెఱడాయు తేఁటినయినన్ బోఁ జోపఁగానొల్ల కి
వ్వనజాతాక్షి రతాంతతాంతవలెఁ జూపట్టున్ స్వాఽత్కాంచిదై 11

శ్లో॥ శనైర్భాషా శ్రేణీ మిషమధుర పీయూషపృషతా
వళి ప్రోద్యత్పంకేరుహ పరిమళామోదిత దిశా
కనత్కూజత్కాంచీ కరగత విపంచీరవరసం
కిరంతీ కీరం ప్రత్యరుణ తను రేషావతరతి. 12

శ్లో॥ విపంచీమేకేనామృతకలశ మన్యేన వికచం
పరేణాబ్జం క్రీడాశుక మపరహస్తేన ముఖరం
దధానా దాక్షిణ్యాదృత కృపణభూదేవనికరా
మరాళీ సంచారా వితరతి పరాం నిర్వృతిమసౌ 13

శ్లో॥ సకోకా కాశ్యైషా స్మరజనక శృంగార సరసీ
తరంగ వ్యాసంగాత్ క్షుభితపులినా హంసగమనా
చకాస్తీం దూచ్ఛేదచ్ఛవిహసిత నీలోత్పలవనీ
సకీరవ్యాహారా పరిమిళిత శైవాలవలయా 14

శ్లో॥ హసంతీయం రత్నాకర మథనకాలే సుమనసాం
పరిత్రాణార్థం శ్రీహరికృత జగన్మోహనతనుం
హరంతీ సంతాపం హృదిపరిహరంతీ మదగతీః
కరేణూనాం కాచి త్కుసుమిత లతేవాభిసరతి. 15

ఇతి, ఆవిర్భావకుసుమమ్.

చ॥ కరగత వల్లకీ రవసుఖంబు శుకంబునకింపుఁ బెంపఁగా,
సురుచిరకాంచికానినదశోభితయై, వచనాపదేశభా
స్వర మధురాధరామృతరసమ్మున దిక్కుల నబ్జగంధముల్
పఱపుచు నీవధూటి కనుపట్టు శుభారుణ గాత్రయష్టియై. 12

మ॥ వికచాబ్జం బొకచే, విపంచియొకచేఁ, బీయూషకుంభంబు వే
ఱొకచేఁ, జక్కమఱొక్కచేఁ దనరఁగా నుర్వీసుపర్వావనా
ధికదాక్షిణ్య రసమ్ముతో, సితపతత్రింగేరు యానమ్ముతో
నకలంకాకృతి యీజగజ్జనని పూర్ణానందమున్ గొల్పెడిన్. 13

మ॥ సరసీజాక్షుని కేళికాసరసి యీచంద్రాస్య. కాకున్నచో
హరిణాంకద్యుతి ఫుల్లనీలకుముదం, బానీలశైవాలమున్,
వరటాయానము, వీచికాక్షుభిత దీవ్యత్ సైకతస్థానముల్,
సరథాంగంబు, సకీరవాఙ్నికర మీచందంబు కన్పట్టునే? 14

చ॥ వనధిమథించుచో, విబుధవత్సలతన్ హరిగొన్న విశ్వమో
హన కుహనాకృతిన్ దెగడు నందముతోఁ, గరిణీగణావహే
లనగమనమ్ముతో. మదికలంతఁ దొలంచుచు నీపురంధ్రి పూ
చిన నునుఁదీఁగె చందమునఁ జేరఁగ వచ్చెడి నద్భుతమ్ముఁగాన్. 15

ఇది, యావిర్భావకుసుమము.

వర్ణనాకుసుమమ్

నకల్పంతేహంసాః పదగతి పరిజ్ఞానవిషయే
ముఖశ్రీలేశజ్ఞా నచ కమలజన్మ ప్రభృతయః
నవేత్తిత్వన్మధ్యం హరిరపి సుధాబ్ధి ప్రియసుతే!
మనస్త్వత్సుఖ్యాత్తం మమనయతి వాచంస్తుతిపథం 1

శ్లో॥ త్వదీయం సౌందర్యం మదనజననీ నామవిదితం
ప్రసిద్ధం చౌదార్యం సురభిసురవల్లీ సహభువా
మహత్త్వం వాత్సల్యం భువనజననీ నామకథితే
తథాప్యం బ! శ్లాఘా సుతివచన సాఫల్య సరణిః 2

శ్లో॥ సురాణాం స్వారాజ్యం కవిజనవచోరాజ్యమభయం
ప్రభూణాం సామ్రాజ్యం ప్రసవధనుషః ప్రాజ్యవిజయం
క్షణాద్వ్యస్యాస్తేఽసౌనళిననయన శ్లాఘ్యమహిమా
కటాక్షః కల్యాణం వితరతుజగన్మాత రమితం. 3

శ్లో॥ సరోజం సంఫుల్లం నవకువలయే గంధఫలికా
ప్రవాళౌకుందాళీ సురుచిరమధూకద్రుకళికే
అళిచ్ఛన్నాగుచ్ఛో పురుఘకుసుమం పుష్పధనుషః
శ్శిరీషశ్రీశ్చాహూస్తవవపురిదం పుష్పితవనం. 4

శ్లో॥ కచేచేత్ కౌటిల్యం కవితిలక నిర్ణ్యంకనాలగే
కుచేచేత్ కాఠిన్యం మధుమథన భాగ్యం ఘనతిహీ
తయోర్వ్యంనా కంవాయదినహాసి భాసం వ్యాప్యనయే
గతిః కావాస్మాకం తవచరణమూలం శ్రితవతాం 5

వర్ణనాకుసుమము

పదగతి గోచరింపదు లవమ్మును హంసలకున్, ముఖైకసం
పదకమలోద్భవ ప్రభృతి భావము దాఁటెడు; దుర్లభంబు మ
ధ్యదశఁ గనుంగొనన్ హరికినైన; నినున్ నుతియింప నేర్తునే?
మది యయినన్ రసజ్ఞ నుతిమార్గముఁ జేర బలాత్కరించెడున్. 1

చ. విరివిలుకాని తల్లివను పేరనె చక్కఁదనంబు వ్యక్తమౌ,
సురభిసురాగమమ్ములకు సోదరివంటనె వ్యక్తమీఁగియున్,
గరుణయు సుప్రసిద్ధము జగత్త్రయ మాత్రభిధానయుక్తి; యీ
శ్వరి! యిటులౌట నీస్తవము భక్తజనస్పృహలత్వ వాంఛమై. 2

ఉ. ప్రాజ్యజయమ్ము మన్మథశరమ్ములకున్, గవికోటికిన్ వచో
రాజ్యము, స్వర్గరాజ్యము సురప్రకరమ్మున, కద్వితీయసా
మ్రాజ్యము తొండ్లకున్, దృఢతరమ్ముగ నెయ్యవిగూర్చు నబ్జదృక్
పూజ్యమహత్త్వముల్ మనుచు ముజ్జగముల్ త్వదపాంగ పాతముల్. 3

ఉ॥ మొల్లలు నల్లకల్వలును బొన్నయు సంపెఁగయున్ శిరీషమున్
పల్లవముల్ మధూకముకుళమ్ములు తేఁటులతోడి వల్లరుల్
ఫుల్లసరోరుహమ్మును నపూర్వగుణాఢ్య ములివ్వహో! భవత్
సల్లలితాంగవల్లికను జాటుమనోజుని పువ్వుతోఁటగాన్. 4

తే॥ కురుల కౌటిల్యమేని విజ్ఞులకు మెప్పు
చనులఁ గాఠిన్యమేని కేశవునికింపు
గాక త్వత్స్వాంత మేతదాక్రాంతమైన
దేవి! మముబోంట్ల కిఁక వేఱు దిక్కుగలదె? 5

శ్లో॥ అరణ్యానీవాసాత్ క్వచిదపి నసంస్కార విరహాత్
తథానీచావాసా దుపమితిసహా శ్చామరవరాః
కవీనాందారిద్ర్యం కథనుపిహరే త్త్వత్కచభరః
తులాయానోహార్యం స్వసదృశ పదార్థాఘటనతః 6

శ్లో॥ తమోద్వంద్వం తస్త్వాకతితు తపనీమంతి దశయోః
పదంచక్రేహంసద్వయ చకితమాసాదితగుహం
ఇతి ప్రోచుః క్వేదం ప్రకృతి జడదమత్యంత మలినం
కచానాంక్వశ్రేణిః జనని! సుమనో గమ్యసరణిః. 7

శ్లో॥ తమోఽపి ద్రవ్యంఘటవదితినైల్యా దనుమితౌ
నవాఽలోకేదృశ్యం సతికిమితి తర్కంసముదితం
సహర్షాసంహర్తుం ద్యుతిజితశరశ్చంద్రవదనే!
తమస్స్వమంధత్తేకచభరమిషేణాశుశిరసి. 8

శ్లో॥ ఇదంమన్యే హైమంకచభర తమిస్రేణ విజితం
శశోస్సాంధ్యస్యేం దోర్వపురితిశిరః కైతకదళం
కచామోదస్వాదిభ్రమరశిశులీలాం భజతితే
నిటాలేకస్తూరీతిలక కళికేయం సుఘటితా. 9

శ్లో॥ ప్రసన్నశ్రీసాత్రం విజితశతపత్రం సుకవిభిః
కృతస్తోత్రం మిత్రం శ్రితజనతమోగ్లాన్యపగమే
తవస్మేరం వక్త్రం హరిరచిత లీలామకరికా
వపుః పత్రం జైత్రం కుసుమధనురస్త్రం విజయతే. 10

శ్లో॥ హరేర్లీలాదర్శం కుమతిజనదుర్దర్శమనిశం
విమర్శస్థైః దృశ్యం విమలదరహాస్యం కమలగే
నిజభ్రూసంజ్ఞాభి ర్నియమిత సమస్తత్రిభువనం
శ్రుతీనామాస్థానం తవముఖమఘం నః క్షపయతు. 11

చ॥ అడవులఁ గ్రుస్సి, సంస్కరణ మన్నదిలే, కతినీచసంగతిన్
బొడవఱు చామరమ్ము లెటుపోలు భవ త్కబరీభరమ్ముతోఁ
బడఁతిరో! త్వత్కచాభమగు వస్తువులేమిఁ గవుల్ దరిద్రులై
య్యెడ నుపమార్థితన్, ధవసమృద్ధి భవత్కృప నాఢ్యులయ్యెనున్. 6

మ. తిమిరద్వంద్వము హంసయుగ్మకృతభీతిన్ బో గుహంజేరి సం
యమనిష్ఠంగని నీదుసేస కిరుచాయన్ నిల్చెఁ గేశాపదే
శముచే నం ద్రదివట్టికల్ల. సుమనస్సంప్రాప్యమౌ నీదు శీ
ర్షము చెట్లొందు నసన్నలీమసతమో వ్రాతిమ్ము సర్వేశ్వరీ! 7

ఉ. ఎందును నీలతానుమితిమిద్ది ఘటంబటులొక్క ద్రవ్యమం
చుం దుదిఁ దేజమున్ బొరయుచోఁ బొడకట్టదుగానఁ గాదటం
చుం; దులకించువాదములఁ జోపఁగ నెంచిగదా? వహించె దా
స్యేందుని మీఁదఁ జీఁకటుల నెయ్యెడలన్ గబరీమిషంబునన్. 8

మ॥ కన, నీశీర్షమునందుఁ బెందుఱుము జీఁకట్లోర్చి బంధింప ని
ల్చిన సాంధ్యైందవపోతమట్లు కనకశ్రీకేతకీపత్రమాఁ
దనరున్ గస్తురిమొగ్గబొట్టలిక గంధస్వాది రోలంబ డిం
భ నిరూఢిన్ భవదీయఫాలమున, సర్వశ్లాఘ్యమై భార్గవీ! 9

చ॥ జితశతపత్రమై, సుకవి సేవితమై, స్మితకందళీ సమ
న్వితమయి, భక్తజాడ్యహృతి పేశలమై,, జలజాతనేత్ర చి
త్రితమకరీకలాపమయి శ్రీకరమై యతి సుప్రసన్నమై
యతనుని మోహనాస్త్రమన నంబ! త్వదాస్య ముపాస్యమయ్యెడున్. 10

చ॥ హరికి విలాసదర్పణ, మనార్యులకున్ గనరాని సీమ, ధీ
వరులకు దృశ్యమెయ్యెడలఁ, బ్రౌనుడికోటికి నాటపట్టు, వి
స్ఫురితదరస్మితామృతము, భ్రూచలనైక కృతత్రిలోకసం
భరణము త్వన్ముఖాంబుజము మాదురితమ్ము లడంపఁగావుతన్ 11

శ్లో॥ స్ఫురన్ముక్తాసారం శ్రితకుసుమహారం శిరసి స
ద్వచశ్శీమాధుర్యామృత రసవిధానం స్మితధనం
బుధానందాధానం తవవదన మంబ! ద్యుతిఘనం
హరేర్నాభవాలానం స్మరరతివిమానం విజయతే. 12

శ్లో॥ యదాకించిత్కించి ద్వదనరుచిలేశాన్ హరతి తే
సరోజానాం బృందం మిహిరకరమార్గా త్తదనుతాన్
తదాతాటంకాత్మా z ర్పయతి ఖలురాజా ప్రతిహరన్
స్థితానాం సన్మార్గే చరితమితిరాజ్ఞాం ప్రకటయన్. 13

శ్లో॥ ప్రసిద్ధం ఖల్వబ్జద్వయమిద ముదన్వత్ప్రియసుతే!
తమోగ్రస్తప్రస్తాంశుకమితి కనిష్ఠం భువి దివి
సురజ్యేష్ఠశ్రేష్ఠ ప్రభృతిభి రుపాస్యం హ్యతతమః
త్వదాస్యం త్వాశాస్యం కథముపమితి శ్రీవిధమిదం, 14

శ్లో॥ సుధాధామాత్మానం తవసురభివక్త్రేణ శుచినా
సమీకర్తుం స్వస్మిన్ మృగమదవిలేపం విరచయన్
కళంకీసంజాతః; ఖలుబత జడాత్మా కృతిమతాం
సుదృగ్భిస్సాధర్మ్యే కలన మపచారాయ మహతే. 15

శ్లో॥ స్మరస్యైతన్నార్యా అపి విమల లీలాముకురయోః
ద్వయీమాహుః కేచి త్స్మరరథరథాంగద్వయమితి
తయోర్వ్యక్తి శ్రీదామకరశిశుయుగ్మం లిపిమయం
రహస్సౌధద్వంద్వం సుతను! తవ గండస్థల యుగం. 16

శ్లో॥ శుకీనాంవైఖర్య శ్శ్రుతి మధురిమా భ్యాసరసికాః
శ్రయంతో నైర్ధర్మ్యా చ్ఛుభపయసి లీనా వచసి తే
తతో ముక్తాఖ్యాతిః ద్విజకరక బీజావళిరభూత్
ప్రవాళశ్రీచ్ఛన్నం స్ఫురదధరబింబం తదుపరి. 17

మ॥ కృతహర్షమ్ము బుధాళికిన్, మృదువచశ్శ్రీమాధురీధుర్య, మ
ప్రతిమావద్యుతిరోచిరుద్గమము: శీర్షభ్రాజి పుష్పస్రగ
న్వితమబ్జాక్షి భవ్యాదేక మోహనము, దేవి! త్వన్ముఖాంభోజ మా
రతికందర్పులదో విమానమనఁగా రాజిల్లు నత్యంతమున్. 12

చ॥ ఇనకిరణైక మార్గమున నెయ్యెడ నొప్పులు నీ ముఖంపు ని
గ్గు నపహరించుఁగొంత, మణికుండల రూపకుఁడయ్యెడన్ బడం
బున ద్విజరాజుదానిఁగొని మున్నె టులట్టిడు, సత్పథైక న
ర్తి నృపచరిత్రమిట్లని ధరిత్రికి బోధనసేయునో యనన్. 13

తే॥ పానరుఁగా కబ్జయుగళమ్ము భువిని దివిని
నది తమోగ్రస్తము కనిష్ఠ మంబుజాక్షి!
వానితో నెట్టు లుపమింపవచ్చు మాకు
ప్యాతతమమ్ము త్వదాస్య మామ్రేడితమ్ము. 14

చ॥ సురభిళమై శుచిత్వమున శోభిలు నీవదనమ్ముతో సుధా
కరుఁడు సదృక్త్వమున్ బొరయుకాంక్ష మృగీమద చర్చితాంగుఁడై
యరయఁగళంకియయ్యెను; జడాత్మకులయ్యు సుపృక్సదృక్త్వ సా
దరమతులైనవారి చరితమ్ములకున్ ఫలమిట్టిదే కదా. 15

మ॥ రతికందర్పుల కేళిదర్పణములో. ప్రత్యగ్రతత్స్యందనా
ద్భుతచక్రమ్ములొ, యంచుఁ గొందఱు దలంతుర్నీకపోలమ్ములన్
బ్రతిబోధించెదునైన వారలర హాఃప్రాసాదయుగ్మమ్ముగా
సతి! క్రీడామకరీ శిశుద్వయము విస్పష్టమ్ముగా నచ్చోటన్. 16

మ॥ పలుకుందియ్యఁ దనంబు నేర్చికొనఁగా వాంఛన్ శుకీవైఖరుల్
లలినీవాక్కు..ల లీ..మయ్యె నఁట బాల్యంబందు, దానన్ భయం
బొందయన్ దాడిను జపశ్రీ నిక ... యుష్మద్రదశ్రేణి ము
క్తలని ప్రాసెఁ; బ్రవాళకాంతి నదె రెన్ గమ్రోష్ఠబింబంపు గిన్. 17

శ్లో॥ విభాతి త్వద్వీటీ ముఖకమలపేటీ పరిమళా
ప్రసర్పత్కర్పూర క్రముక మధుగంధాంచితమదా
లవంగైలామోదా జడిమదళనోద్యోగ నిపుణా
సముక్తాచూర్ణేషా సురవినుత సౌరభ్యమహిమా. 18

శ్లో॥ హరి ర్యా మాస్వాద్య ప్రజయువతి మాన్యాధరసుధో
ల్లసద్వంశీగాన శ్చరతి భువి వీటీ జయతుసా
కపోలస్థాకస్తూర్యా స్మితలవసుధా లేశశిశిరాZ
ధర శ్రీ సంపర్కాత్ భృశమధురశోణా తవముఖే. 19

శ్లో॥ అహోమాతర్మాత ర్మమవితర వీటీరసలవం
పదంత్యేవం బ్రహ్మ స్మరహరిముఖా స్త్వత్పరిసరే
యమాస్వాద్య స్వప్నే వ్యతి మధురసారస్వతరసా
కవేర్వాణీ వక్తుం ప్రభవతికథం తన్మధురతాం. 20

శ్లో॥ విధాతా కహ్లార ద్రవమిళితహారి ద్రరజసా
వపుఃకృత్వా కృత్స్నం వ్యధిత తవదంతచ్ఛదతలే
సుధాలేశం నోచే దరుణిమసమృద్ధిః కథమహో
భ్రమంత్యస్మిన్ కేచిత్ స్మితమితి హిమాంశుచ్ఛవిరిష 21

శ్లో॥ కవీంద్రైరాశాస్యాం తవ జనని! నాసాంరతిపతేః
ధనుర్దండం చండం మృదుకుసుమ కాండై ర్విజయదం
వద త్యగ్రాలంబిస్ఫుటరుచిరముక్తా ఖలుతథా
ప్యరత్నప్రేక్షాణాం తిలకుసుమబుద్ధిః ప్రభవతి. 22

శ్లో॥ మణి ర్నాసావంశ్య శ్చిరవిరహపాండు స్త్వదధరం
ముహుర్యాతాయాతై రనుసరతి గంతుం రదమణేః
యునక్త్యాభి ర్దీనాదరదదరహాస స్నపది తం
విశుద్ధ శ్శుద్ధానాం నచిరయతి ఖేదం శమయితుం. 23

ఉ॥ ముత్తెపుసున్నమున్ గ్రముకముల్ మృదునాగలతా పలాశముల్
మెత్తని కప్పురంపుఁబొడి మేలు లవంగము లేలలున్ సుసం
పత్తిఁ జెలంగఁ, త్వద్వదనపద్మసుగంధసమేతమై, శుభా
యుక్తత నొప్పు నీదువిడియమ్ము జగజ్జడిమంబుఁ జోఁపుతన్. 18

చ॥ నెరవునఁ జక్రి యేదిగొని క్రేతలకున్ మురువైన వేణునా
దరుచిఁ జెలంగెనో, స్మితసుధారుచిర మ్మధర ప్రసక్తిచే
నరుణము మాధురీగుణనహమ్మును గస్తురిచేఁ గవోష్ణమై
పరఁగెడు నీవిడెమ్ము రసవత్కృతి నైపుణి మాకుఁ గూర్చుతన్. 19

ఉ॥ ఆనిపరీతి స్వప్నమదియైనను జాలుఁ గవీంద్రవాణి యె
ద్దాన సుధాసమానమగు; దర్పక ధాతృ పురందరాదు లె
ద్దానికినై పెనంగెదరు తల్లిరో! యిప్పుది నాకునాకటం
చానన పీటికారస మనంతఫలమ్ము త్వదీయ మోముతన్. 20

చ॥ నలినభవుండు రక్తనళినంపు రసమ్ము నిశారజమ్ముతోఁ
గలిపియొనర్చి నీతనువు కమ్మని మోవితుదిన్ సుధాలవం
బెలమి ఘటించెఁ; గానియెడ నెట్లట శోణిమపర్వెడున్ గవి
శులదిహిమాంశుకాంతి యనుచున్ స్మితమంచు భ్రమింతు భార్గవీ! 21

తే॥ కొనఁదొలంకాడు ముత్తెమ్ము జనని! నీదు
నాసికను దెల్పు స్మరుని బాణాసనముగ
నైన నది యరత్నప్రేక్షు లైనవారి
కొనరఁ దిలపుష్పమన్న యూహానుఘటించు. 22

ఉ॥ ప్రమపరో! విప్రయోగధరపాండువు తావకనాసికాగ్రవం
శ్యమణి, గమాగమమ్ములను సారెకు దంతమణీప్రయుక్తిఁ జే
యుమని త్వదోష్ఠమున్ దరియుచుండఁ ద్రుటిన్ దరహాస మాయభీ
ష్టమొనరిచెన్ విశుద్ధులు వెసన్ విమలాత్ములకోర్కెఁ దీర్పరే? 23

శ్లో॥ నటన్నాసాపార్శ్వే మణిమయ శలాకాగ్రఘటితం
స్ఫుటం సవ్యే ముక్తాఫల మిద మనర్ఘ్యం తవ రమే
హారిం మత్స్యాకారం ఘటయితుమటన్ మారశబరః
కటాగ్రం కింధత్తే ఇతి మతి విధత్తే మమ పునః. 24

శ్లో॥ శుక స్స్వర్ణాకార స్తవ నసిలసన్ కంధరకల
స్స్వనాభ్యాసీ కంఠాభరణగత వైడూర్యమణిషు
బిడాలాక్షి భ్రాంత్యా చకితచకిత స్సన్నతశిరాః
ప్రవేష్టుం నాసాకీచకబిలముఖం పశ్యతి కిము. 25

శ్లో॥ అసౌ కీరః కశ్చి న్నసి వసతి రక్తాకృతిధరః
కిమత్తుం నావాయామణి మధరబింబం చ కలయన్
ఇదం బీజం భక్ష్యం కిముత ధరిభక్ష్యం ఫలమితి
ప్రశంసన్ సందేహాకులితహృదయ స్తద్రుచిగుణాన్. 26

శ్లో॥ శ్రుతిం యాతా మాతః కువలయవశం హర్తుమచిరాత్
భవద్దృష్టిః పశ్చాత్ శ్రుతిఘటితవర్ణక్షుతిరితి
విధత్తే సౌహార్దం సదయ ఏకితా తేన భువనే
ప్యసూయా శ్రీత్రంస్యాత్ శ్రుతిశిఖరమార్గం శ్రితవతాం. 27

శ్లో॥ రవే రంశుస్పర్శా న్నలినమపి చేందీవరయుగం
పరిమ్లానిం యాయా దితి సకృపయా చాత్మనుపదం
త్వయానీతం నో చే త్తిమిసహచరత్వం కిముగ్నో
స్స్వభావ స్స్వభ్యస్తోऽనుపతతి జన్మాంతరమపి. 28

శ్లో॥ సదా శ్రీసాన్నిధ్యం సమభిలష న్నిందీవరవరం
తపస్య ద్గంగాయా స్తటభువి జలాధారమచిరాత్
కరాభ్యా ముద్ధృత్య శ్రవసి వహసి స్వేక్షణసమం
నను శ్రీసంస్థానే యదిహ సదయా కిం నదిశసి. 29

తే. మణిశలాకాగ్ర ఘటితమై మహిళ! నీదు
నాసకొననొప్పు ముత్తెమ్ము నళినబాణ
శబరుఁ డలమత్స్యమూర్తిఁ గేశవునిఁబట్ట
నుంచినకణాగ్రమట్లుగా నూహ్యమయ్యె. 24

చ॥ గళమధురస్వనాభ్యసన కౌతుకివై యటఁ గంఠహారసం
కలితవిహారజ ద్యుతులఁ గాంచి బిడాలదృగీహఁ జేసి బె
గ్గిలి తలవంచి వంశసుషిఁ గేరెడు నీనునునాస దూరఁ జా
పులునిగిడించుకీరమనఁ బుత్తడి చిల్కు త్వదీయ మొప్పెడున్. 25

చ॥ ఇదిఫల మిద్దిబీజ మిటనెయ్యది నేఁ జవిగొంటకర్హ మొ
ప్పిదముగనంచు నీయధరబింబము ముంగరముత్తెమున్ బదిం
బదిఁగనుఁగొంచు సంశయనిమగ్నత నున్నశుకంబుపోలెఁ జా
డ్కిఁ దనుపు జాతరూపమయ కీరము నీదగునాసచెంగటన్. 26

చ. శతదళమున్ హరింప శ్రుతిచక్కటికిన్ జని యట్లొనర్చ్చో
శ్రుతిగతవర్ణవిప్లవము చొప్పడునంచుఁ దదంబుజంబుతో
హితత వహించె నీదు కనుదృష్టి దయాచకిత స్వభావమై
శ్రుతిశిఖరాధ్వగాముల కనూయువులన్ జెలులౌదురే కదా! 27

చ॥ వెలుఁగుల తేనికాఁక దురపిల్లెడు కల్వలజంటనొండు న
త్రిలిఁ గనువోయిగాఁగ నొనరించితివౌర! కృపార్ద్రదృష్టిచేన్.
నెలఁతరో! యత్తొగల్ విడువనేరవు నేటికిఁ దొంటిపుట్టువం
దలపడి వెంటవచ్చిన మహాగుణమున్ దిమిసాహచర్యమున్. 28

శా॥ శ్రీసాన్నిధ్యసదాప్తికై సురనదీసీమన్ జలాగారమై
దోసంబేదఁ దపంబుసల్పుతొగఁ దోడ్తోడన్ శ్రవోభూషగా
వాసిందాల్చితివౌర! నీకరుణకున్ బాత్రంబులౌవారికిన్
శ్రీసంస్థానసుఖంబు చెల్వలరుటల్ చిత్రంబె? సర్వేశ్వరీ. 29

శ్లో॥ కుముద్వత్యాః పుష్పం కువలయసమాక్రాంతి కుతుకం
భవత్యా స్సంపశ్య న్నయనతిమిరాజం శ్రుతిలసత్
ముఖే దూర్వాంకూరం వహతి రిపుభావో బలవతా
పదాలంబే సత్య స్యహహా! పరితాపం జనయతి. 30

శ్లో॥ సకృ త్తేదృక్స్వాతో జనని! యదికస్మిన్నపి భవేత్
తదానీమేవాస్మిన్ కువలయ సమాక్రాంతి కుశలే
సతీత్థం సందేహః కిమితి కలశాంభోధితనయే!
కవీనాం త్వన్నేత్రం కువలయముతాక్రామతినవా 31

శ్లో॥ యదారాధ్య శ్రీమాన్ హారపవమనస్యాశ్రితతయా
ముఖచ్ఛాయామిచ్ఛన్ ఉడుపతి రయాసీత్తరళతాం
తదా ముక్తాకారా భవదురసి తారాస్సతిరళాః
సతీనాంసాన్నిధ్యం నజహాతిహి సాధ్వ్యః క్షణమపి. 32

శ్లో॥ రతేర్భర్తుః క్రీడాకుసుమ వనవాటీ తవతమా
చిరంస్యా త్తన్మధ్యే కృతపటకుటీరా నివసతిః
ఉపాంతే ముక్తాభిర్విరచిత గుళుచ్ఛం కుచనిభం
ఘటీయుగ్మం హైమం శిఖరఘటితం తౌకథయతి. 33

శ్లో॥ సమత్వం వాంఛంతీ మిభకలభరాట్కుంభయుగళీం
స్తనద్వంద్వేనాంభః పతిలలితకన్యే! మదవతీం
స్పృణీస్యూతాం దృష్ట్వాసుతను! తవనేత్రాకృతిధరా
చకోరీ త్వద్రాష్ట్రి తు ర్విరచయతి పాదానుసరణం. 34

శ్లో॥ నవీనాభ్యాంకృత్వా నళినముకుళాభ్యాం తవకుచౌ
వికాసాశంకాత శ్శశికల మాదాయమదనః
స్మితంచక్రే చక్రస్తని! తదుపరిష్టా త్తనద్వాశో
ర్యుగం.సాక్షీ త్యస్మిన్ కువలయకృతం శ్రీనిబిడితం. 35

శా॥ శ్రవణోత్తంస కుముద్వతీసుమము యుష్మన్నేత్రవైసారిణ
ప్రవరుఁ జారుతరద్యుతిఁ గువలయాక్రాంతిం బ్రవర్తిల్లువా
నివిలోకించి వహించెనోటఁ గసవుఁ. బ్రుద్ధిఁ మహాదైన్యరసెం
తవిశేషాశ్రయమున్నవారికిని సంతాపంబుఁ జేయుంజుమీ. 30

తే॥ నీదుకడకంటిచూపు చెందినయతండె
కువలయాక్రాంతి కుశలుఁడై భువిఁజరింపఁ
గన్నుఁగవనీది కువలయాక్రాంతి కుశల
మవునో? కాదో? యనెడు శంకయగ్గ మగునె?. 31

మ॥ శశి నియాస్యపుఁజాయకై హరిపదాలంబంబు గావించి చు
క్కల తోఁడెప్డు కృతార్థుఁడై తరళతఁ గన్పట్టునో నీయుర
స్థలి. ముక్తాకృతులౌచుఁ జుక్కలపుడే తత్సన్నిధిఁ జేరు; నా
గుల వీడ్పాటున కోర్వలేరుగద సాధ్వుల్ జన్మజన్మములన్. 32

మ॥ రతికందర్పుల కేళిపుష్పవని నీరమ్యాంగక; మ్మందు ము
ద్రతివారల్ విహరింపఁగాఁ బటకుటీరమ్ముల్ వినిర్మించినా
రతిచిత్రమ్ముగఁ: గాకయున్నఁ బయినేలా నిల్ప వక్షోరుహా
ద్వితయవ్యాజసువర్ణకుంభములు ముత్తెంపున్ సరుల్ గ్రాలఁగాన్. 33

తే॥ సమదకరికుంభముల్ ఘనత్స్తనసమత్వ
మాసచేసి సృణిస్యూత మగుటఁ గాంచి
తావకవిలోచనాకృతిధర చకోరి
యనుసరించుఁ ద్వదాభ్ర తృపాదాంతికమ్ము. 34

చ॥ లలితములైన పద్మముకుళమ్ములఁ ద్వత్కుచముల్ ఘటించి పూ
విలుతుఁడు చేసె నీస్మితము వెన్నెటఁ దద్దసనైకశంకచే
నలికులవేణి! దానికిని సాక్ష్యముచెప్పు మనోహరమ్ము లు
త్పలకృతముల్ ప్రభానిబిడితమ్ములు నీనిడుసోఁగ నేత్రముల్. 35

శ్లో॥ మృణాళే త్వద్బాహూ కరయుగమిదం కోకనదయో
ర్యుగం నో చేదేవం కిమితి నివసే త్కీరవిహగః
సుధాపూర్ణస్థాలీం వహసి వద తస్మై శుక వయే
సుధామస్మైదాతుం కవిజనని! యద్వాఽశుకవయే? 36

శ్లో॥ త్వదుక్తే స్త్వన్మన్యా స్తదను తవవేణ్యా వదనతో
హరిర్యాతో భీత స్తరుగిరిధరావ్యోమబిలగః
తథాప్యేకో మధ్యః సుతను! సుకవీనాం హరిపద
స్మృతింధత్తే యత్ర త్వతిపదమిదం విస్మయపదం. 37

శ్లో॥ బుధా స్త్వద్రోమాళిం కుసుమశరరాజధ్వజయుతి
ప్రశంసం త్యేవంచే త్కిమితి నివసే దంకశఫరీ
అసిశ్యామాం మన్యే శ్రితసళిపదత్వా చహామిమాం
శశి భ్రాంత్యా రాహుం తరళమణిమత్తుం ప్రచలితం. 38

శ్లో॥ అసారత్వా దంతస్స్ఫురకరి కరస్సక్థియుగళీ
తులాయామారోఢుం సురసరితి పీతామృతఝరః
స్తరం స్త్వత్కాంతిస్స్వం విధికృతమహో! పాండురవపు
ర్జహాతం స్రాత్కాంతైస్సహ నిజమదేనాశునభసి. 39

శ్లో॥ చిరంనీరాహారౌ హరియువతి! హంసౌ తవపదం
శ్రయంతౌ స్వర్ధున్యాం కలితశుచిభావౌ ప్రతిదినం
గతౌ వర్ణోత్కర్షం పదయుగజుషౌ హంసకమిషాత్
గతిం కాంనోసూతే స్వపదపరిచర్యా భువిసతాం. 40

శ్లో॥ నమద్దివ్యైణీదృక్కుటిలకబరీ ప్రస్త కుసుమ
స్రవన్మధుస్వాది భ్రమరతతి కోలాహలవహః
ధునోత్వక్షేమం న స్తవచరణ మంజీరకమణి
స్వనానాం సందోహః పరికలిత మాంగల్యనివహః. 41

ఇతి, వర్ణనాకుసుమమ్.

తే॥ బాహులు బిసమ్ము, లెఱ్ఱకల్వలు కరములు
నీకుఁగాకున్న నిటుఁ జిల్కనిల్వనేల?
తాల్తుఁగేలసుధాస్థాళి, తదమృతమ్ము
నా సుకవికిత్తొ? యిత్తొ యి య్యాశుకవికి. 36

చ॥ కరము త్వదుక్తికిన్ జడకుఁ గౌనుకు మోమునకున్ విభీతుఁడై
తిరు ధరణీ ధరాభ్రబిల తత్పరతన్ హరిడాఁగనేగెనా
నిరవగు విస్మయమ్ము వెలయింపదె? నీదగు కౌనుమాత్ర సుం
దరి! కవికోటికిన్ హరిపదస్మృతి నిప్పటికిన్ ఘటించునాన్. 37

చ॥ స్మరవిజయధ్వజమ్ముగఁ బ్రశంస యొనర్తురు నీదు రోమరా
జి, రసికు, లద్దియట్లయినఁ జహ్నము మాత్సర్యములేకయుండునే?
తరుణి! వినీలమై చలిపదమ్ముననున్కని దాని మస్తతిన్
పరిశిమణిన్ సుధాంశువని దగ్గఱు రాహువుగాఁ దలంచెదన్. 38

చ॥ అమృతపు టోగిరంపుఁగరిహస్తము నీతొడపోల్కికై ప్రయ
త్నముపడి జాహ్నవీసలిలధారల లోపఁగొన్నదై నిస
ర్గము నియతమ్మునైన జపరత్వమవార్యము కాస్తరించి దై
న్యము మెయివెల్లనై విడిచె నచ్చలమున్--జలమున్ నభస్థలిన్. 39

శా॥ నిర్ణిక్తస్థితి స్వర్ణదీదవవుగా నీశ్వేతతోఁ ద్వత్పదో
దీర్ణప్రేమను హంసముల్ దపమునార్తిన్ సల్పిక్రొంబుట్టుకన్
వర్ణోత్కర్షముగాంచి హంసకములై భాసిల్లె నీయంఘ్రులన్
వర్ణింపంగ భవత్పదాశ్రితుల కబ్రంబొక్కొ తాదృక్స్థితుల్. 40

చ॥ వినుతి వియచ్చరీ చికురవేశ గళత్కుసుమాళి ప్రవా
త్తినుమకరంద బిందు సముదాయ విలోల మదద్విరేఫ ని
స్వన ముఖరీకృతమ్ములు శుభప్రదముల్ నిరసించుఁగాత క్ర
న్నన భవదంఘ్రిహంసక ఝణంఝణనిక్వణముల్ విపద్దశల్. 41

ఇది వర్ణనాకుసుమము.

పూజా కుసుమమ్

మనో మే శ్రీమందా, తవచరణ భక్తి ర్ఘనరసః
తతస్సిక్త్వా ల్లేఖావళి ఘుసృణరేణూంశ్చ వపతీం
సుమత్యాలేఖిన్యా హృదయకమలే విస్తృతదళే
లిఖిత్వా ధ్యాయేయం తనులలితలేఖాకృతిమతీం. 1

శ్లో॥ పదేలగ్నంపాద్యం కరకిసలయోర్ఘ్యం మమమనో
ముఖే తే పానీయం శిరసి తవ పంచామృతమయం
కరౌశాటీ పాటీరమపి కుచయుగ్మే త్వదురసి
స్ఫురన్ముక్తాసారం పరిచరతి భూషాపరికరైః. 2

శ్లో॥ మహారాజ్ఞి! శ్రేయస్మణి నికర నిర్యత్ ఘృణిగణ
ప్రసార ప్రధ్వస్తాఖిలభువనసంస్థాంధతమసం
స్వయంభు ప్రత్యుప్తం ప్రణత జన సంప్రార్థితఫల
ప్రదే! గృహ్ణీష్వైత చ్ఛిరసిఘటితం రత్నమకుటం. 3

శ్లో॥ సకస్తూరీ లాక్షా జ్వలనశిఖ సిందూరరజనీ
సితాభ్ర శ్రీగంధాంజనకరకికా దర్పరచనీ
సతాంబూలీపాత్రీ సిచయ మణి కూర్పాసవసనైః
సహాయం శ్రీ స్వచ్ఛయా న్మణితిలక పేటీ తవముదే. 4

శ్లో॥ ముఖంమా ఘ్న్యాశ్నా ఘ్న్యై ర్నయనయుగమిందీవరదళైః
అతస్యా భ్రూభాగం నిటలమపి సంపుల్లకమలైః
సునల్లైః త్వన్నాసాం దశనవసనం కింశుకసుమైః
కపోలౌమాధూకైః స్మృతిదిశమపి శ్రీతరుదళైః. 5

పూజాకుసుమము

మానమనుపాత్రఁ గప్పిలు సమంచిత భక్తిమరందమందుఁ గ
ల్పనలను రక్తరేణుపటలమ్మును ముంచి, మనీషయన్ సుఖే
లనపుఁ గలమ్ముతో, స్ఫుటదళమ్మగు మత్ హృదయాబ్జమందు నీ
తనులలితస్వరూపము విదగ్ధత వ్రాసి భజింతు భార్గవీ 1

మ॥ పదయుగ్మమ్మునఁ బాద్యమై, శిరమునన్ బంచామృతాకారమై
హృదిముక్తావళియై, కటిన్ వసనమై, శ్రీగంధమై చన్గవన్
వదనాంభోజమునన్ గరద్వయమునన్ బానీయమై యర్ఘ్యమై
యిదె మచ్చిత్తమభీష్టముల్ సలుపునీకన్నేని చందమ్ములన్ 2

తే॥ మణినికరనిర్యదమలాంశు గణనిరస్త
భువన సంస్థాంధతమస మ్మపూర్వతరము
బ్రహ్మనిర్మిత మీదివ్య రత్నమకుట
మంబ! నీకు శిరశ్శ్లాఘ్య మగును గాత. 3

మ॥ ఘనసారాంజన గంధసార రజనీ కస్తూరికా రక్తచం
దనమందార సమేతమున్, గరకికాదస్త్రైకతాంబూలభా
జనసంపన్నము. రత్నకంచుక సువస్త్రశ్రేణితో నిచ్చెదన్
జననీ! యీతిలకంపుఁ బేటి భవదిష్టస్ఫూర్తికై గావుతన్. 4

సీ॥ సమనమ్ము మొల్లలఁ, జేమవి కింశుకముల, నిబలమ్ము సంఫుల్ల నీరజములఁ
జెవులు శ్రీదళముల, శిరము చీఁకటిపూలఁ, బాణులు పన్నీటి ప్రసవములను
జనులు పూఁగుత్తుల, సంపెంగలను నాస, గిండమ్ములు మధూకకళికములను
బొక్కిలి పున్నాగములఁ, గనుల్ కల్వల, నూరులు సప్తచ్ఛదోద్భవములు 5

శ్లో॥ శిరస్తే తాపింఛైః స్ఫుటతన! సుమగుచ్ఛైః కుచయుగం
సమేరూత్థైర్నాభిం స్థలనలిన బృందైః తవకరౌ
పదేరక్తాశోకై ర్వ్యషమదళజై మూరుయుగళం
శిరీషైః స్సర్వాంగం చిరమపచినోమ్యంబ! సద్వ్రసైః. 6

శ్లో॥ దుఃఖౌఘద్రుమబీజశమలినతాం ధూపం గృహాణాంబికే!
తేజస్స్వీకురు తైజసం మమమనో నైవేద్యమంగీకురు
ఆనందాబ్ధి భవస్య చిన్మయతనో రిందోః కలామాలినీం
త్రైగుణ్యం వదనాంబుజే తవశివే! తాంబూలమంగీకురు. 7

శ్లో॥ ఇహాదర్శే ప్రీతే ముఖమభిముఖీకర్తు ముచితం
విధు చ్ఛత్రాకార శ్శ్రయతిచ శివవ్యక్తచకితేః
కృతం చిత్తేనాపి శ్రితపరిసరం చామరయుగం
విహస్తం ధమ్మిల్లా ద్ధృతమపి కరేవల్లతి ముహుః. 8

శ్లో॥ నిమేషాదున్మీల ద్రుచిరబహువేషాం, విదుషి! మా
స్మనిషాశైలూషీం లసదభినయాం లాస్యకుశలాం
రసాలంకారాఢ్యా స్సహృదయ సమాహ్లాదనపరాం
పదాగ్రే స్సాత్యంతీం స్నపయ తవవీక్షామృతరసైః. 9

శ్లో॥ అముంచేటీవర్గం సుతను! సుమనస్సర్గవిభవం
గృహాణ త్రైలోక్యభ్రమణనిపుణం జ్ఞానేంద్రియగణం
సుధీసేవాసాధుం జడమపిచ కర్మేంద్రియగణం
త్వదాజ్ఞాకారిత్వే కృతికుశల మంగీకురు శివే. 10

శ్లో॥ అసౌమాధ్వీ ద్రాక్షాజనిత మిహ మిక్షుప్రభవమిదం
సుధాఖార్జూరీయం మధురమధుపింతాలజ మిదం
మనోనోచే దత్రా స్మృతభరిత స్స్వాంగానుకలశ
పురామోహిన్యాః కరకమలగాఽస్తే కలయ తాం. 11

తే॥ పాదయుగ్మముఁ బాటల పంజుళములఁ
దివిరి సకలాంగకమ్ములు దిరిశనములఁ
బరమ సాదృశ్యధర్మపావనములగుట
సావధానమ్ముగా సమర్చన మొనర్తు 6

మ॥ ఘనదుఃఖద్రుమ బీజ ధీమలినతన్ గైకొమ్ము ధూపమ్ముగాన్;
గనుదీపమ్ముగ మన్మనఃకళిక: నానందాబ్ధి సంజాతచి
త్తనుశీతాంశు కళల్ నివేదనముగాఁ దర్కింపు· త్రైగుణ్యమున్
గొనుతాంబూలముగాఁగఁ ద్వన్ముఖమునన్ గూర్మిన్: త్రిలోకేశ్వరీ. 7

చ॥ కరుణను ద్వన్ముఖం బభిముఖంబొనరింపుము నానబూనునీ
పరముకురమ్మునన్; గుముదబాంధవుఁడున్ భవదాస్యభీతుఁడై
పరిసరమందు ఛత్రమన వ్రాలె; నిఁకన్ గబరీభయమ్మునన్
గరధృతమయ్యెఁ జామరయుగమ్ము మనః కృతమల్లలాడెడున్. 8

చ॥ ప్రతినిమిషోన్మిషత్ బహుళభాసురవేషయు, లాస్యవైఖరీ
చతురయు, మంగళాభినయశాలినియున్, రసభూషణాదినం
దితబుధయున్, భవత్పురసదేశమునన్ నటియించుదాని మ
స్మతియనునాటకత్తెఁ గరుణన్ దిలకింపఁ గదమ్మ భార్గవీ. 9

మ॥ సుమనస్స్వర్గవిభూతియున్ ద్రిభువనాస్తోక ప్రచారప్రభా
వము శోభిల్లెడు నాదుధీంద్రియములన్ భావింపు చేటీవితా
నముగా, సాధుసమర్హణమ్మును ద్వదాజ్ఞాకార్యముల్ దీర్ప సు
క్షమముం జేసి జడమ్ము దీనిఁ గొను మత్కర్మేంద్రియవ్రాతమున్. 10

మ॥ ఇదిద్రాక్షాజనితమ్ము, మాధ్వియిది; యాహింతాలజంబిద్ది; యి
య్యదిఖర్జూరజ, మిద్దియిక్షురస, మేదైనం గ్రహింపంగనా
నుదికొక్కండు రుచింపదేనిఁ గొను ప్రేమన్ మున్ను శ్రీమోహినీ
ముదితాహస్తగమై తనర్చిన సుధాపూర్ణైకభృంగారుచన్. 11

శ్లో॥ రత్నాకరప్రియసుతే! బహవశ్చ సంతి
వాహాస్తు తత్త్ర దుచితావసతే గృహీతాః
హంసః ప్రసన్న నళినీవన ఖేలనోత్కః
కృత్వా మనోపి వశగః ప్రసభం జవేన. 12

శ్లో॥ ఆస్తే సుధాబ్ధిభవనా న్నిజరాజధాన్యాం
యస్సంచరన్ స్వజనసద్మని లీలయైనం
వస్తుం త్వదీయసవిధే బహుధోచితత్వాత్
దత్తంవిహర్తు ముకరీకురు లోకమాతః. 13

శ్లో॥ స్వయం శ్రీదేవి త్వం పతి రఖిలభర్తా జనయితా
నిధానం రత్నానాం భగవతి! కిమర్ప్యం ప్రణిధినా
మనస్తే మన్యేహం హ్యృతమివ విలోలాక్షి! హరిణా
మదీయం విన్యస్తం హృదయ మిదమంగీకురుతతః. 14

శ్లో॥ నజానేవేదాంతా న్నచనిగమ తంత్రాణి పరమే
నకావ్యానాం నవ్యా నిభృతరసభవ్యాశ్చ భణితీః
మయావాచాలత్వం కృతమితి యదేత త్తవశివే
ప్రసాదీభూతాయా పదవగతవీట్యాః పరిమళః. 15

శ్లో॥ అసౌబాలః కశ్చి త్సమచరణ సంవేశితశిరా
మయైవాయం దీన స్సతత మవనీయోస్తి తనయః
నవిస్మర్తవ్యోసా వితి సదయభావ స్తవహృది
ప్రసన్నేకర్తవ్యః ప్రతిపద మపీయం మమస్మృతిః. 16

ఇతి పూజాకుసుమమ్.